

Arkivnr: 2014/20763-2

Saksbehandlar: Tale Halsør, Karen Louise Nybø, Einar Aalen Hunsager

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Opplærings- og helseutvalet		11.11.2014
Samferdselsutvalet		12.11.2014
Kultur- og ressursutvalet		18.11.2014
Fylkesutvalet		19.11.2014
Fylkestinget		09.12.2014

Klimaplan for Hordaland - Handlingsprogram 2015

Samandrag

Hordaland står overfor dei høgaste utsleppa og som aukar mest av alle fylke i Noreg. Dei siste åra har vi gjort verdfulle erfaringar med klimaplanen. Med handlingsprogrammet for 2015 vil fylkeskommunen offensivt gjennomføre relevante og effektive tiltak med høg styring, samstundes som ein satsar på å utvide handlingsrommet med nettverks- og kompetansebyggjande samarbeidstiltak. Utvalet av dei 28 tiltaka er kriteriebasert og målretta. Fylkeskommunen ser sitt største ansvar og handlingsrom er innan samferdsel. Satsing på dette området dekkjer tre viktige aspekt: 1) Styrkje sykkel som framkomstmiddel for å redusere talet på motoriserte reiser. 2) Førebu for miljøvenleg framtidsteknologi i anbudsrundane for kollektiv- og ferjedrift, slik at Hordaland fylkeskommune sine investeringar ikkje «låser» utslepp for fleire tiår. 3) Leggje til rette for nullutsleppsteknologi i køyre- og fartøy i samarbeid med kommunar og næringsliv. For å nå måla må vi vere i dialog med alle relevante aktørar.

Forslag til innstilling

1. Fylkestinget vedtek Klimaplanens handlingsprogram for 2015 slik det går fram av saka.
2. Økonomisk ramme for klimaplanens handlingsprogram for 2015 (klimabudsjettet) blir handsama i Fylkesbudsjettet for 2015.
3. Førebels fordeling av middel frå klimabudsjettet på dei ein skilde tiltaka er basert på kostnadsanslag og går fram av handlingsprogrammet.
4. Fylkesrådmannen får fullmakt til å gjere mindre vesentlege justeringar.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Bård Sandal
fylkesdirektør regional utvikling

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Vedlegg

- 1 Klimaarbeid i kommunane 2014
- 2 Framlegg til handlingsprogram
2015
- 3 Statusrapport HP2014

Fylkesrådmannen, 07.10.2014

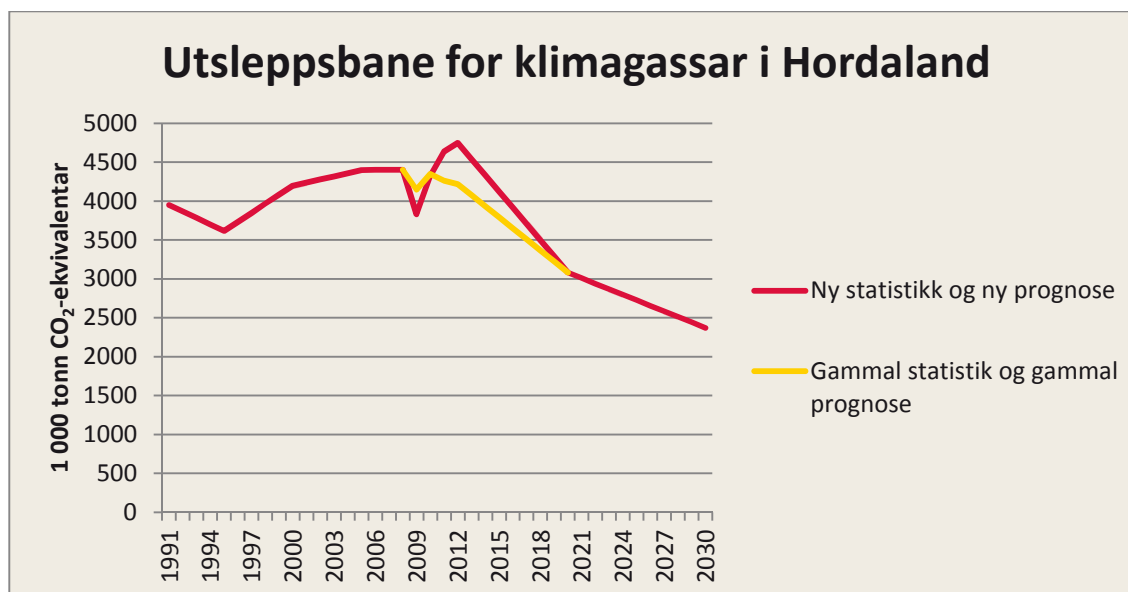
Innleiing

Hordaland er det fylket i landet med dei høgaste og raskast aukande klimagassutsleppa. Det hastar med å redusere utsleppa, på same tid er det dei langsame samfunnsomveltingane vi gjer gjennom arealplanlegging og teknologiutvikling som vil gi den største effekten på utsleppa på sikt. Spesielt m.o.t. langsiktige investeringar er dagens avgjersler særdeles viktige, fordi dei får følgjer for fleire tiår.

Fylkeskommunen har samla røynsler frå dei 4 føregåande handlingsprogramma og både eksterne og interne evalueringar. Klimaplansekretariatet har lært mykje om handlingsrommet undervegs. I framlegg til handlingsprogram for 2015 er det prioritert tiltak som optimerer effekten av fylkeskommunen sin innsats for kutt i klimagassutsleppa. Det inneber handling som ber frukt både på kort og lengre sikt. Fylkesrådmannen anbefaler å satse på samarbeidstiltak og på temaområdet areal og transport.

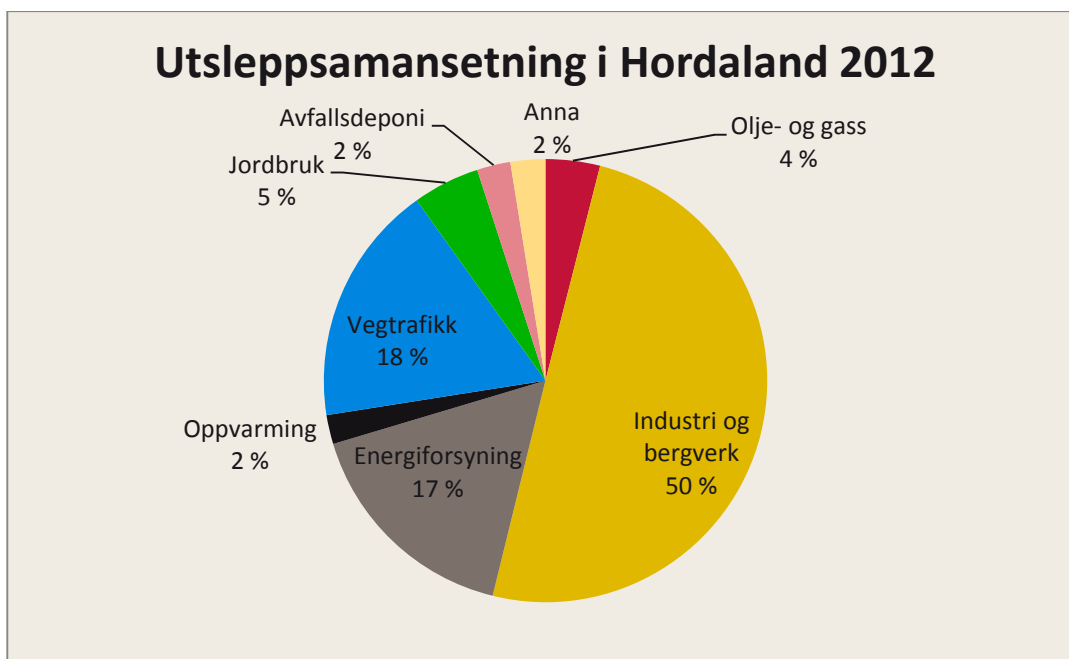
Kor står vi?

Tidlegare prognosar for utsleppsbanen for Hordaland mellom 2009 til 2012 var basert på nasjonale tal. Statistisk sentralbyrå publiserte i september 2014 statistikk som syner at utsleppa i Hordaland er høgare enn vi trudde og at vi difor må redusere CO₂-utsleppa med heile 5,3 % årleg - ikkje 3,9 % som vedtatt i Klimaplanen – for å nå 2020-målet. Figur 1 illustrerer at utsleppsutviklinga til no går i feil retning.

Figur 1: Historiske klimagassutslepp i Hordaland og naudsynt bane for å nå måla nedfelt i Klimaplan for Hordaland 2014 - 2030. Kjelde: SSB. Prognose og samanstilling ved HFK.

Dei 4,7 millionar tonn CO₂-ekvivalentane som i dag sleppast ut i Hordaland fordeler seg på sektorar som vist i Figur 2. I den fylkesfordelte berekninga av utslepp er luftfart, sjøfart og aktivitetar på norsk sokkel (til saman 34 % av norske utslepp) ikkje inkludert. Dei største utsleppskjeldene i Hordaland er industri og bergverk, energiforsyning og vegtrafikk. Medan utsleppa frå vegtrafikk har vore stabile sidan 2009, har både industri og bergverk og energiforsyning bidrege til at Hordaland er det fylket kor utsleppa auka mest mellom 2009 og 2012 (0,9 millionar tonn CO₂-ekvivalentane eller 24 % auke).

Figur 2: Utslepp i Hordaland etter sektor 2012. Kjelde SSB. Luftfart, sjøfart og aktiviteter på norsk sokkel er ikke inkludert i den fylkesfordelte beregninga. Punktkjeldene på Mongstad, oljeraffineriet og kraftvarmeverket, står åleine for 51% av utsleppa i Hordaland. Samanstilling: HFK.

Det europeiske klimakvotestystemet dekkjer sektorar som står for omlag 50% av klimagassutsleppa i Noreg. Punktkjelder innan energiforsyning og industri i Hordaland, hovudsakeleg oljeraffineriet og kraftvarmeverket på Mongstad, har kvotepliktige utslepp på 2,5 millionar tonn CO₂-ekvivalantar. Fylkeskommunen har ikkje direkte verkemiddel ovanfor desse utsleppskjeldene. Men viktige område som landbruk, bygningar, sjøtransport, luftfart, persontrafikk m.m. er utanfor dette systemet. Her har regionale mynde høve til å medverke til reelle utsleppsreduksjonar.

Innan eiga verksemd og aktivitet på oppdrag for fylkeskommunen er ansvaret direkte. Utslepp frå tenesteyting som buss- og ferjedrift utgjør 136 599 tonn CO₂-ekv., altså 3 % av utsleppa i fylket (2012).

Revidert klimaplan

Klimaplanen vart revidert i 2014 – denne gong som klima- og energiplan. Planen fokuserer på utsleppskjelder utanfor kvotesystemet som kommunesektoren kan påverke – bygningar, areal og transport, jordbruk – og på klimatilpassing. I handsaminga av Klimaplan for Hordaland 2014 – 2030 vedtok fylkestinget følgjande tilleggspunkt som krev oppfølging:

Vedtak frå Fylkestinget 11.06.14	Oppfølging
6. Innan 2025 skal kollektivsektoren så langt som råd nytte framdriftsteknologi som er basert på fornybar energi.	Handlingsprogram 2015: tiltak 5.6 og 5.7
7. Fylkestinget vedtar at arbeidet med potensiell vindkraft vert trekt sterkare inn i klimaplanen 2014-2020.	Forslag: Oppdatere kart for vindkraftpotensialet i Hordaland finansiert over budsjettposten Regional planstrategi
8. Fylkestinget ber om årleg rapportering på måloppnåing på dei enkelte tiltaka.	Sjå vedlagt årleg statusrapport
9. Fylkestinget ber om at arbeidsgruppa som arbeider med innfartsparkering intensiverer arbeidet sitt for å raskare få på plass betre innfartsparkering i kommunane rundt Bergen.	Tatt til etterretning
10. Utgreie moglegheitene for å utarbeide ein felles profil på gjenvinning og kjeldesortering.	Nytt pkt. 12 under strategi 6.3 i Klimaplanen

Om handlingsprogrammet for 2015

Programmet som ligg føre er basert på ein ny gjennomgang av eksisterande og føreslåtte tiltak i lys av Klimaplan 2014-2030 og den uavhengige evalueringa som vart gjennomført av MiSA 2013. Det har vore viktig å styrke samanhengen mellom mål og tiltak gjennom eit kriteriumsbasert utval av dei sistnemnde. Hovudkriteria er:

1. Relevans: Kor store er utsleppa i den relevante sektoren og kor store utsleppskutt kan tiltaket teoretisk oppnå?
2. Effektivitet: Kor sikkert er det at tiltaket oppfyller resultatmåla og kor sterk er samanhenga mellom desse og den ønskja effekten?
3. Styring: Kor stor kontroll har fylkeskommunen på tiltaket og på oppfølginga?

Vi har vurdert tiltaka ved bruk av forenkla kvantitative evalueringemetodar. Samstundes har det vore naudsynt å supplere med skjøn, spesielt for å ta omsyn til ikkje kvantifiserbare eller langsiktige tiltak (t.d. planlegging, kompetanse eller informasjon). Målet er å nytte handlingsrommet optimalt. Då er samarbeidstiltak med kompetansedeling eller haldningsformidling viktige, sidan fylkeskommunen er avhengig av andre aktørar for at ein saman kan nå måla.

Tabell 1, 2 og 3 viser vurderingsmetoden. Til dømes gir tiltak innan transport og areal har høg relevans. Direkte skifte frå fossil teknologi hos sluttbrukaren er døme på tiltak som er særskild effektive og kjem godt ut på effektivitet i vurderingsmetoden. Tiltak som fylkeskommunen sjølv gjennomfører og følgjer opp, kjem best ut med omsyn til styring.

Tabell 1: Oversikt over verdisetting innan kriteriet Relevans.

Sektor	Tiltak utafor eige verksemd	Tiltak innafør eige verksemd	Relevans
Vegtrafikk	> 600 000 tonn	> 40 000 tonn	Høg (H)
Sjøfart, jordbruk og kombinasjonar	200 000 – 600 000 tonn	10 000 – 40 000 tonn	Middel (M)
Andre	<200 000 tonn	<10 000 tonn	Låg (L)

Tabell 2: Oversikt over verdisetting innan kriteriet Effektivitet.

Resultatmål	Samheng med ønskja effekt	Effektivitet
Sikker	Direkte	Høg (H)
Mogleg	Over eitt ledd	Middel (M)
Usikker	Over fleire ledd	Låg (L)

Tabell 3: Oversikt over verdisetting innan kriteriet Styring.

Styring av resultat	Styring av effekt	Styring
Eige verksemd	Eige verksemd	Høg (H)
Eige vilkår	Påverknad eller eige vilkår	Middel (M)
Påverknad	Ingen	Låg (L)

Framlegg til handlingsprogram for 2015

Framlegg til handlingsprogrammet for 2015 omfattar 28 tiltak som går fram av Tabell 4. 20 av desse er vidareførte tiltak frå 2014, medan 8 er nye.

Tabell 4: Oversikt over vurdering av tiltak

#	Tiltak	Kvalitativ vurdering	Relevans	Effekt	Styring
1.1	Klimaråd Hordaland	Grunnleggande koordineringsoppgåve	M	L	M
1.2	Klimapartner	Samarbeid mellom offentlege og private store arbeidsplassar	M	L	L
1.3	Fylkespolitikarar som klimaambassadørar	Utviding av handlingsrommet	L	L	M
1.4	Miljøstyring av Hordaland fylkeskommune	Systematisk rapportering og oppfølging innan eige verksemd	M	M	H
1.5	Miljøsertifisering av kommunane i Hordaland	Tilbod til kommunar	M	M	M
1.6	Frokostmøte	Grunnleggande informasjonsarbeid (fagleg målgruppe)	L	L	L
1.7	Ungdom og klimaplan for Hordaland	Grunnleggande informasjonsarbeid (framtidretta målgruppe)	L	L	L
3.1	Målestasjon for solinnstråling	Grunnleggande informasjonsarbeid (fagleg målgruppe)	L	L	L
4.1	Miljøstandard for bygg i Hordaland fylkeskommune	Dynamisk målsetting for eige verksemd	L	M	H
4.2	Energioppfølging kommunale bygg	Tilbod til kommunar	M	M	M
4.3	Klimakompetanse på bygg i Høgskolen i Bergen	Grunnleggande informasjonsarbeid (fagleg målgruppe)	M	L	L
4.4	Klimavenleg Byggfag i VGS	Grunnleggande informasjonsarbeid (framtidretta målgruppe)	M	L	L
5.1	Sykkel-VM kvar dag	Satsing i høve til Sykkel-VM	H	L	M
5.2	Prøvekjøre	Satsing i høve til Sykkel-VM	H	L	L
5.3	Sikker og sentral sykkelparkering ved kollektivterminalar	Satsing i høve til Sykkel-VM	L	M	L
5.4	Mobilitetsplan for Hordaland fylkeskommune	Eiga verksemd	M	M	H
5.5	Attraktive kollektivterminalar	Eiga politisk mynde	H	L	L
5.6	Klimavenleg drivstoff i kollektivtransport og drosjer	Eiga politisk mynde	M	M	H
5.7	Miljøvenleg framdriftsteknologi av ferjer og snøggåtar	Eiga politisk mynde	M	M	H
5.8	Differensierte bompengar	Utfyllande tiltak til styrking av gange, sykkel og kollektiv	L	M	L
5.9	Landstraum, miljøplan og differensierte hamneavgifter i Bergen hamn	Koordineringsoppgåve	M	M	L
5.10	Nullutslepps-køretøy i Hordaland fylkeskommune	Eiga verksemd	L	H	H
5.11	Infrastruktur for nullutsleppsbilar	Koordineringsoppgåve	H	M	L
5.12	Jordvern ved utbyggingar (inklusive fylkeskommunale vegprosjekt)	Eiga politisk mynde	H	M	M
6.1	Klimagassreknescap på gardsnivå	Grunnlag for vidare tiltak	M	L	L
6.2	Gjødsellager		M	M	L

7.1	Klimaservice i Hordaland – HORDAKLIM	L	L	M
7.2	Klimatilpassing i landbruket	L	L	M

Handlingsprogrammet legg med heile 12 tiltak størst fokus på samferdsel og energi. Temaområdet areal og transport står for store utslipp innan fylkeskommunal mynde, mellom anna med Skyss som ein særdeles sentral aktør. Kjernen i dei føreslåtte samferdselstiltaka omfattar tre aspekt:

- Satsing på å fremje sykkel som transportmiddel i samband med sykkel-VM i Bergen 2017. Arrangementet gjev ei unik moglegheit for kampanjar, profilering og mediemerkeemd rundt transportmiddelet som jamfør siste Reisevaneundersøking tapar i Bergensområdet.
- Fokus på endå meir miljøvenleg kollektiv- og ferjetransport. Investeringane ved kommande anbudsrundar «låser» utslppsni vået for tiår framover og når fylkespolitikarane vedtek rāmene for anboda råder dei over 3 % av utslappa i fylket. Ingen andre fylkeskommunale avgjersle har meir direkte eller relevant påverknad på klimagassutslipp. Jamvel er det knytt finansielle utfordringar til oppfølginga av Fylkestinget sitt vedtak om å «så langt som råd nytte framdriftsteknologi som er basert på fornybar energi» i kollektivsektoren.
- Nullutslippsteknologi for køyre- og fartøy er den tredje nøkkelen til utslppskutt i transportsektoren. Fylkeskommunen har gjennom samarbeid med nettselskap og kommunar vist veg for utbygginga av ladeinfrastruktur til elbilar og er i gang med gjennomføringa av den største hurtigladedestasjonen i Noreg på Danmarks plass. Realiseringa av ei hydrogenfyllestasjon i tillegg vil gje drosje- og andre næringsverksemdar ei verkeleg moglegheit til å elektrifisere eigen bilpark slik fylkesrådmannen føreslår at fylkeskommunen skal gjere det.

Mange tiltak er prega av samarbeid. Fylkesrådmannen føreslår 7 tiltak retta mot næringsliv, kommunar, forskning og ungdom med spesielt fokus på nettverk og kommunikasjon. Det er viktig å vise kva ansvar dei ulike aktørane har for å redusere klimagassutslappa. Slik søkjar ein å utvide handlingsrommet på fylkesnivå.

Statusrapport for Handlingsprogram 2014

På tema Samarbeid er det gode resultatet at Norsk Klimastiftelse har fått på plass 14 verksemdar som vil redusere sitt klimafotavtrykk og samarbeide gjennom tiltaket «Klimapartner». Klimarådet går om lag som før, medan det har vore meir krevjande å få til møte i klimanettverk Hordaland. Dette var i hovudsak tenkt som ein administrativ møteplass, men blir no foreslått avslutta. Fleire andre tiltak blir foreslått gruppert under dette tema i 2015.

I tema Forbruk og avfall har Miljøsertifiseringa og Miljøstyring av Hordaland fylkeskommune gått bra. Dei fleste av fylkeskommunens eigne verksemdar er no sertifiserte. Desse tiltaka er foreslått overført til tema Samarbeid i 2015 for å følgje temainndelinga i Klimaplan for Hordaland 2014 - 2030

Bygningstemaet har framleis stor fokus på kompetansebygging både med kursing av lærarar i byggfag i vidaregåande skule, Frukostmøte i Bergen med 40 – 100 deltakarar og Høgskolen i Bergen sitt rettleiings- og prosjektarbeid. Ønsket om å ha tilbod til kommunane utanom Bergen har resultert i at fire Nordhordlandskommunar hausten 2014 har starta eit kompetanseopplegg om Energioppfølging som skal gå over 1,5 år. Askøy kommune sitt vellukka arbeid med å få innbyggjarane i tale for å fjerne oljetankar, er delvis eit resultat av Klimaplan for Hordaland og Naturvernforbundet –Hordaland sitt systematiske arbeid. Dei og Bergen kommune er føredøme for resten av fylket. For eigen del skal fylkeskommunen byggje nye Voss Jordbruksskule med bruk av tre og har fått god styring på energibruk i bygningane våre.

Innan Areal og transport er utvilsomt Kollektivstrategi for Hordaland og Skyss sin miljøstrategi det viktigaste. Elles har det store arbeidet med «Infrastruktur for elbilar» vore ein suksess. Det er gitt tilskot til ladeuttak både i kommunar og burettslag og arbeidet med hurtigladedestasjonen på Danmarks plass fekk fart over seg med den politiske ekstraløyvinga på 5 mill. kr for 2014. Til neste år er fokus utvida til å gjelde nullutslppsbilar. På Leirvik, Stord har arbeidet med «Gangbar tettstad» blitt godt forankra og vil halde fram

utan fylkeskommunal støtte i 2015. Frå sommaren 2014 kom det i gang ein samarbeidsprosess kring «Sikker og sentral sykkelparkering ved kollektivterminalar». «Mobilitetsplan for fylkeskommunale verksemdar» har blitt handsama i toppleiargruppa og tiltak blir sett i verk.

For tema Næringsliv er det naturleg å vise til «Klimapartner Hordaland» sjølv om dette tiltaket ligg under tema samarbeid. Elles er eit godt resultat at utgreiinga om «Klimaeffektar av landbruket i Hordaland» er ferdig ved utgangen av oktober. Det er ein fagleg tung rapport, med grundige vurderingar og forslag til tiltak. To av forslaga blir lagt fram i det nye handlingsprogrammet.

Innan tema Teknologi og klimautfordringar har «LED-teknologi i fylkeskommunal regi» sett på mulegheitene til å nytte meir LED-lys i kollektivterminalar.

Under tema Klimatilpassing har det vore krevjande å forsøke å skaffe finansiering til tiltaket «Klimaservice». Det er usikkert kva som vil skje dersom det ikkje får tilskot frå Regionalt Forskningsfond når dei no søker for tredje gong.

Fylkesrådmannen si vurdering

Forslaget til Handlingsprogram 2015 omfattar kjernen av fylkeskommunen sitt klimarelevante arbeid. I arbeidet med dei føregåande 4 handlingsprogramma og gjennom den uavhengige evalueringa av klimaplantiltaka frå 2013 har ein lært mykje. Det føreliggande utvalet av tiltak er kriteriebasert og målretta. Det syner at fylkeskommunen arbeider både kompetent og offensivt for å redusere klimagassutsleppa i fylket. Arbeidet er tufta på dialog med relevante aktørar gjennom referanse- og temagrupper frå rulleringa av Klimaplanen. Den resulterande tiltakspakka inneber handling som ber frukt både på kort og lengre sikt. Det er naudsynt, sidan fylkeskommunen åleine ikkje kan nå måla.

Fylkesrådmannen anbefaler å satse på temaområdet areal og transport. Samstundes peikar fylkesrådmannen på betydinga av alle avgjersler fylkeskommunen gjer innan samferdsel for klimagassutslepp i fylket.